

Paraules d'agraïment de Joan Veny, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (Palau de la Música Catalana, 8 de juny de 2015)

Passejant pels carrers del meu barri, meditant sobre el contingut del meu parlament, veia aquí les cassuerines que enlairen la seva alada supèrbia, més enllà l'arbre de l'amor de flors que besen ardorosament els seus tanys. Aleshores m'encomanava als glosadors menorquins que, abans d'encetar la seva comesa, deien: "Déu me dó sabiduria / per poder-me explicar".

Voldria obrir el meu parlament amb càlides paraules de gratitud. Primer a Òmnium Cultural per l'organització dels actes entorn d'aquest premi i a la seva presidenta, Muriel Casals, per la gentilesa de la seva al·locució; després, al Jurat que, amb un acte generós, s'ha decantat per la meva persona entre tantes de la nostra cultura que n'haurien estat mereixedores. Gràcies, Joan Mas, per les teves paraules afalagadores, dictades per una antiga amiatat que ve de les juvenils aules universitàries. Gràcies, Joaquim M. Puyal, amb el teu equip, per aquest espectacle cultural que testimonia el teu alt prestigi mediàtic. Gràcies, Ernest Altés, pel treball d'aquest guardó que enllaça memòria, natura i art. Gràcies als meus mestres, que han contribuït amb la seva saviesa a la meva formació com a lingüista. En primer lloc, a Antoni M. Badia Margarit mitjançant el magisteri del qual vaig entrar al temple de la filologia; ell em va ensenyar els camins de la recerca, l'amor a la feina ben feta i la fidelitat al país. A Joan Bastardas que, llegint els meus treballs, els va fer més sòlids i més valuosos amb els seus suggeriments. Sense haver tingut contacte a l'Alma Mater, no puc oblidar dos noms: Francesc de B. Moll, que va redactar i posar fi al magne diccionari, orgull de tot un poble; i Joan Coromines, únic, irrepetible, monstre de l'etimologia, torrent d'erudició, que ha escodrintat el nostre cabal lèxic fins arribar a les seves entranyes. I seria injust no fer una referència a Pompeu Fabra, que ens va treure del caos en què sotsobràvem, i amb seny i talent profunds va codificar el nostre sistema lingüístic amb un model apte per a tots els països de llengua catalana; fem-li retocs, omplim-li llacunes, però amb prudència, sense radicalismes, sense donar lliure accés a intuïcions alienes. Catifa vermella als nostres savis!

Gratitud també a la meva esposa, abnegada i coratjosa; als meus fills, pels jocs que no vam poder jugar, i als meus néts per l'alegria amb què obsequien les nostres velleses.

Jo sóc fill de la postguerra. A Campos, on vaig obrir els ulls a un cel blavíssim, parlàvem el català de Mallorca: dèiem *mu mare, madona, besada, capell, Pasco, horabaixa, tamarell, anfós, primavera d'hivern...* Però la llengua escrita, imposada des de feia segles, era el castellà. Tanmateix, arran de diverses visites als arxius del poble, vaig adonar-me que els meus avantpassats, a més de parlar el mallorquí, també l'escrivien.

Va ser una revelació que em va obrir horitzons. Des d'aleshores, va esclatar la meua passió per la nostra llengua. A la Universitat de Barcelona, contagiats per l'entusiasme i saber d'Antoni Badia, vaig unir-me a la magna empresa de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català*, una obra col·lectiva endegada amb la col·laboració inestimable de Joan Martí, Joaquim Rafel i Lídia Pons, i continuada a l'Institut d'Estudis Catalans, amb la codirecció de Lídia Pons i amb l'ajut preciós de Núria Jolis, Montse Roma, Pedro Monzo, Montserrat Badia i un equip d'informàtics. Altres empreses col·lectives, com el *Petit Atlas*, l'*Atlas Linguistique Roman*, el *Léxico de los marineros peninsulares*, la *Scripta*, els *Noms de plantes* han completat aquesta línia de recerca geolingüística i diacrònica.

Aquestes obres d'equip m'han fornint informació valuosa per als meus treballs personals. M'han seduït les meravelles de la variació diatòpica a la qual han contribuït els membres d'una comunitat que se'n senten autors anònims. Tots ells, lligats a un espai, han donat nom a les criatures del seu entorn, a un núvol de forma capritxosa, a un còdol polit per la carícia de l'onatge, a un ocell de vol juganer, a una herba que floreix solitària entre marges, a un peix que en el seu nom llueix les quatre barres... Contemplar aquests referents és un gaudi per a l'esperit, però aquell és més gran, com diu un poema japonès, quan coneixem els seus noms:

Vaig veure herbes silvestres;
quan vaig saber el seu nom
em van semblar més belles.

Per a mi, trobar una paraula nova és com caure del cel un pètal de rosa o fer brillar una nova estrella en el firmament. Estudiar la llengua pròpia en funció del territori és palpar l'adherència dels parlants al seu petit espai, aspirar l'aroma dels seus mots, fer confluïr sentiments i paraules, destil·lar intuïcions lluminoses...

Em plau reiterar que sóc un enamorat de les paraules. Xalo amb el dring dels fonemes, em fascina la força potent d'un significat, em meravella la frondositat de geosinònims entorn d'un concepte, em fa respecte un arcaisme cobert per l'òxid dels segles, m'entristeix el desús, la mort d'una paraula, m'anima com a senyal de vida el naixement de noves unitats, especialment quan són producte genuí, de la creativitat dels nostres parlants. Però m'emociona especialment conèixer l'origen d'un mot. L'etimologia és com una simbiosi d'intuïció, d'entramat de llengües, de familiarització amb el passat, de comerç amb les variants dialectals, de guspises d'imaginació, de coneixement de les atàviques creences populars...

La nostra llengua és una, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó i l'Alguer. La història abona aquesta palpitant realitat. Un diasistema amb

lleus variants que acoloreixen el discurs i no dificulten la intercomprensió. Per això hem denunciat i condemnat els governs que, dins la catalanofonia, han promogut desconexions de canals mediàtics i han posat traves a l'ensenyament de i en la llengua pròpia. Amb la llengua no s'hi juga! D'aquí, el recent naufragi d'aquells governs. Havien oblidat els versos de Verdaguer, si és que el coneixien:

Mallorquins i valencians,
aucells tots de ma niuada,
restau quiscun dins son niu,
no perdeu lo parentiu,
no deslligueu ma abraçada.

S'ajunta aquí la referència a la personalitat del valencià i el balear, que ningú ha negat, l'estreta comunitat d'origen, abonada per la ciència i la història, i la necessària confraternitat, que afavoreix el circuit intercomunicatiu.

D'altra banda, vivim moments històrics crucials. Sabem que el procés sobiranista ha tingut i té els seus detractors a l'altiplà. Però alguna veu discrepant ja s'havia aixecat cap als anys 30 del segle passat. Potser és bo recordar que Ramón y Cajal, premi Nobel, pare de la neurobiologia moderna, que havia viscut i professat a Barcelona, on va elaborar la seva teoria neuronal, no tenia inconvenient a acceptar la segregació de Catalunya, amb una "separación amistosa", malgrat que això impliqués "el achicamiento de la patria" ("El mundo visto a los ochenta años"). En qualsevol cas, davant tantes actituds hostils del govern central, fem vots per tenir un país normal, lliure, modern, obert al món, just socialment, fidel a les seves arrels, amb la llengua pròpia, el català, com a llengua preferent i amb convivència amb el castellà i també amb altres llengües. La nostra nit va ser molt llarga, però va sortir el sol, i ara cal esperar la plenitud del migdia. Quan somiem sols, només és un somni; però quan somiem junts, el somni es pot convertir en realitat.

Per acabar, permeteu-me de prendre comiat amb uns versos d'Ánxel Conte, que tradueixo i adapto de l'aragonès i que és com una declaració d'amor i gratitud adreçada a tots vosaltres i als qui comparteixen les nostres inquietuds i anhels:

Si se me morissin totes les paraules i no me'n quedés ni tan sols una,
si alguna vegada tots els vocables se m'escapessin i em quedés en blanc,
si la boca se'm tanqués per sempre i mai més se m'obrís,
com podria no morir de pena per no ser capaç de dir-vos: vos estim?